

Paradoksy profilaktyki

dr Karolina Kmiecik-Jusięga

**Paradoks mojego życia - nic nie
robię**

i na nic nie mam czasu

Paradoks:

- ◆ zaskakujące twierdzenie sprzeczne z przyjętą powszechnie wiedzą, sytuacja pozornie niemożliwa, w której współistnieją dwa wykluczające się fakty
- ◆ rozumowanie pozornie oczywiste, ale wskutek zawartego w nim błędu prowadzące do wniosków jawnie sprzecznych ze sobą lub z uprzednio przyjętymi założeniami

1. Paradoks:

Profilaktyka objawowa, interwencyjna

- ◆ Polega na tym, że zamiast zapobiegać (działać uprzedzająco), **zaczynamy działania profilaktyczne po wystąpieniu pierwszych objawów problemu** (kumulacja czynników ryzyka, inicjacja).
- ◆ Uznajemy także harm reduction jako profilaktykę.

2. Paradoks:

O profilaktyce decydują urzędnicy a nie profilaktycy

- ◆ Wg. zestawienia statystycznego z 2013 r, pt.: PROFILAKTYKA I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH W POLSCE W SAMORZĄDACH GMINNYCH (parpa.pl), osoby zarządzające profilaktyką w gminach małopolskich (180 gmin) mają wykształcenie: medyczne (4), psychologiczne (4), prawnicze (6), uprawniające do zawodu pracownika socjalnego (21), pedagogiczne (25 osoby), **administracji publicznej (89)**, niezidentyfikowane (32).

Główne kompetencje postulowane:

- ◆ Wykształcenie: pedagogiczne lub psychologiczne,
- ◆ Umiejętności: współpracy międzyresortowej, komunikacyjne i organizacyjne,
- ◆ Kompetencje zawodowe/doświadczenie: tworzenie i prowadzenie projektów i programów profilaktycznych, diagnoza środowiska lokalnego

3 Paradoks:

Zamiast skupić się na diagnozowaniu potencjałów-
diagnozujemy problemy

- ◆ Diagnoza profilaktyczna teoretycznie wywodzi się bezpośrednio z diagnozy resocjalizacyjnej. Dlatego prawdopodobnie mówiąc o diagnozie profilaktycznej myślimy o diagnozowaniu częstotliwości występowania zachowań ryzykownych, ilości wykroczeń przeciwko porządkowi moralnemu, jednostek, grup (w tym rodzin) dysfunkcyjnych.

4. Paradoks:

Mówimy o zachowaniach ryzykownych, „wrzucamy wszystkie do jednego worka”,
a można podzielić je np. na problemowe i niebezpieczne (w tym antyspoteczne)

**Problemowe-odroczone, pośrednie
ryzyko wystąpienia zachowania
niebezpiecznego**

- nadpobudliwość
- nieuprzejmość, opryskliwość
- impulsywność
- uciekanie od prawdy i dorosłych znaczących
- nieposłuszeństwo
- zmienność nastrojów
- lękliwość, wycofanie
- niewywiązywanie się z obowiązków domowych i szkolnych

**Niebezpieczne - bezpośrednie ryzyko
wystąpienia uzależnienia, choroby
psychosomatycznej**

- używanie i nadużywanie alkoholu, narkotyków, papierosów, sterydów, środków chemicznych, napojów energetyzujących, leków i środków higienicznych w sposób niemedyyczny
- molestowanie seksualne
- wielokrotne zachowania agresywne, samookaleczenia, zachowania suicydalne
- nagminne izolowanie się
- głodzenie się, nienormalny sposób odżywiania
- granie hazardowe, kompulsywne korzystanie z komputera, internetu
- systematyczne zaniedbania nauki szkolnej

5. Paradoks:

Informujemy o narkotykach (i dopalaczach !) młodzież, która w zdecydowanej większości nigdy wcześniej o nich nie słyszała

- ◆ np. plakaty dot. narkotyków w szkołach podstawowych, przy bibliotekach, gazetkach o zdrowym odżywianiu
- ◆ instruktażowe pogadanki, zapoznające dzieci z tematem narkotyków, dopalaczy itp.
- ◆ poza tym: programy profilaktyczne są najczęściej kierowane do dzieci i młodzieży, a rodzice są albo pomijani albo traktowani jako grupa docelowa pośrednia

6. Paradoks:

Debatujemy co bardziej skuteczne: specjalizacja czy integracja

- ◆ Od 30 lat panuje tendencja do specjalizacji programów profilaktycznych, instytucji zajmujących się danymi problemami i przydzielanymi środkami na profilaktykę.
- ◆ Z drugiej strony badania ewaluacyjne programów wskazują na podobieństwa czynników ryzyka w większości zachowań patologicznych.
- ◆ Podstawą powinny być programy zintegrowane, specjalistyczne zaś-uzupełniające.

7. Paradoks:

Przeciwstawiamy teorię praktyce

- ◆ Profilaktyka jest dziedziną praktyczną, ale opartą na poważnych koncepcjach i teoriach naukowych, które są mało znane w środowisku samorządów i szkół.
- ◆ Samorzady/szkoły finansują festyny, „spektakle profilaktyczne”, pogadanki, „spotkania z ciekawych człowiekiem”, konkursy, imprezy sportowe i pikniki rodzinne, choć nie są to działania oparte na wiedzy naukowej, ich skuteczność nie jest badana ani nawet monitorowana.

„Nowy” sposób myślenia o profilaktyce:

1. INTEGRACJA DZIAŁAŃ I OBSZARÓW FUNKCJONOWANIA CZŁOWIEKA jako Osoby
2. BAZA to wartości uniwersalne a nie incydentalne motywy
3. WYKORZYSTYWANIE POZYTYWNYCH POTENCJAŁÓW W ŚRODOWISKU LOKALNYM
4. WSPIERANIE ROZWOJU DZIECI I MŁODZIEŻY w kontakcie z rodzicami i wychowawcami
5. WZMACNIANIE PROJEKTÓW ALTERNATYWNYCH

Profilaktyka jest patrzeniem w przyszłość-
wymaga od nas zdolności przewidywania,
ale przede wszystkim wiedzy o przeszłości
i stanie teraźniejszym tych,
z którymi pracujemy.